

P. Szabó Ernő

FALAK PANNÓNIABÓL

Gáll Ádám kiállítása az Art 9 Galériában

Négy nagyméretű festményt állított ki Gáll Ádám festőművész az Art 9 Galériában. A művek és az elhelyezésükre szolgáló falfelületek méretei alig különböztek egymástól, emiatt a szó szoros értelmében festmény-térré változott a galéria. Nem adott címet a kiállításnak, a műegyüttes azonban azt sugallta, hogy kézenfekvő lett volna a Fal cím, annál is inkább, mivel az egyik alkotás, a *Panno(n) falak* amúgy is magában foglalja azt. Ez a 2010-ben keletkezett alkotás címének másik felével arra a festészeti műfajra utal, amely az alkalmazott művészet sajátos válfajaként született meg a 16-17. században, fénykorában azonban a lehető legszélesebbre tágította ki kifejezési lehetőségeit, s korunkban, az új építészeti technológiák és anyagok révén óriásivá növelt terekben új lehetőséget kínálhat a művész számára. Erről is szó van Gáll Ádám műveiben, ahogyan arról is, hogy milyen jelentéstartalom sűríthető abba a motívumba, amely az antikvitástól a jelenig egyszerre az élet mindennapi kereteinek a meghatározója, így a műalkotás tárgya, egyszersmind pedig annak hordozója is. A fal egyszerre lehet a védelem és a bezártság metaforája, közösségeket vesz körül és választ el egymástól, lehet labirintus és a hortus clausus területének kijelölője, lehet ima- és kivégzőfal. 1961 augusztusa és 1989 szeptembere, azaz a felépítése és lerombolása közötti majd négy évtizeden át a berlini fal egyszerre beszélt a világ megosztottságáról, a legszorosabb emberi kapcsolatokba való erőszakos beavatkozásról és a kommunikációnak, a párbeszédnek a lehetetlenségéről, amely a politikát, a mindennapi életet és a művészetet egyaránt jellemezte.

Mi van a fal mögött? A kérdés vonatkozhat a kőből, téglából vagy éppen vasbetonból környezetünkben fölépített falakra, de még inkább azokra, amelyek

a legtöbb ember érzés- és gondolkodásmódját meghatározzák, vagy épp amelyek mögött képzeletünk számára nehezen föltárható, a ráció, a logika segítségével nem, csupán a művészi invenció, a beleérzés segítségével megragadható igazságok rejlenek. Jól érzékeltetik ezt az igazságot De Chirico metafizikus festészetének magas falai, amelyek mögött a transzcendens világ végtelen dimenziói sejlenek föl, vagy éppen azok, amelyek Ország Lili vásznain rejtik a rettenet és a remény titokzatos tereit. A 20. századi művészetben a falfelület és a mögötte rejtőző valóságos és még inkább imaginárius tér igazságairól olyan művészek művei révén kaphattunk meggyőző állításokat, mint Antonio Tapies, Jen Dubuffet vagy épp Lucio Fontana.

Gáll Ádám számára, ahogyan korábbi munkáinak a címe is jelzi – *Fal-memento*, *Falazat*, *Fal-függő*, *Rom*, *Felület* – az utóbbi évtizedben meghatározó jelentőségűvé vált a fal motívuma, részben a fakturális hatások révén kifejezhető igazságok hordozójaként, részben a művészet számára adott tér kijelölőjeként, ahogyan erre műveinek másik csoportja, a *Térkijelölés* vagy *Táj-vakolat* című munkái vagy éppen a *Terra*, *Terrénum* is utal. A *Terrénum* címet adta 2009-ben megjelent kötetének is, amely műveinek reprodukciói, a rájuk vonatkozó írások mellett saját verseit is tartalmazza, mintegy új megközelítési lehetőséget adva képeihez.

Ebben a kötetben olvasható Szeifert Judit *Terrenum temporis* (Az idő helye) című tanulmánya, amely Gáll művészete központi kategóriájaként az időt kezelve mutatja be Gáll művészetének alakulását a 80-as évektől egészen máig. A kötet másik írása, amely Ruth Erat tollából született meg, Gáll egyik, a Rheineck Egg Galériában rendezett 1992-es kiállítása kapcsán, *A fordulat ideje* címet viseli, s arra a fordulatra utal, amely éppen akkoriban következett be Gáll festészetében, azzal, hogy lezárult figurális, lírai-expresszív korszaka, s elkezdődött az, amely, több alperiódusra oszthatóan, egészen a jelen időig tart. 1990-ben született meg az *Emlékezések fala* című kép, az ezredforduló után pedig nemcsak művek, de kiállítások címei is jelzik érdeklődése alakulását.

2001-ben *Falak*, 2006-ban *Memento*, 2008-ban pedig *Vakolatképek* címmel rendezett tárlatot. Ugyanebben az évben került sor a szentendrei Vajda Lajos Pincegalériában *Continuo* című kiállítására is, amely a műveket mintegy egyetlen installáció részeként elhelyezve mutatta be a legutóbbi évek termését.

Az eltávolodás fokozatai, A kép elhagyása – utalt Gáll több alkotása címével is arra a folyamatra, amely munkásságában lejátszódott. De valóban a kép elhagyását jelentené az ábrázoló elemek elmaradása? Vagy éppen ellenkezőleg, a gazdagodást, olyan rétegekre való rátalálást, amelyeket másként nem építhetne be művészetébe? Kétségtelen, hogy 2005-ig egyre elvontabbá váló világában bizonyos geometrikus motívumok még erőteljesen jelen vannak a fakturális elemekben egyre gazdagabb felületeken, azután ezek is háttérbe szorulnak, és inkább csak sejtetésként vonulnak végig. A 2008-as szentendrei kiállításon, a *Continuón* pedig a végletesen leegyszerűsített jelek, a kör, a négyzet, kereszt, a pont mintegy a falakat koptató-alakító természeti erők ellenpontjaként, az emberi cselekvés eredményeként szerepelnek, mintegy fölerősítve a faktúrába sűrített mondandó igazságait.

De miről is beszélnek Gáll Ádám felületei? Időnyomokról, embernyomokról, a keletkezésről, a pusztulásról, létállapotokról, ahogyan ő maga fogalmaz *Falak* című versében, vagy éppen az emberi kiszolgáltatottságról, ahogyan az *Egyenes labirintusban* olvasható: „Minden agy államalakulat / Celláiban hullik eszme, vakolat”. Képeiben és verseiben különös Pszichopolisz épül, ennek részeként jelenik meg az egyén és a közösség, a lélek, az érzés, a gondolat, az idő. A múlt kínja, fájdalma üt ki a felületen, fogalmazódik meg a karcokban, erővonalakban, s persze magában a megfogalmazásban benne rejlő remény. A teljesség körvonalazódik egy-egy műben is, az Art 9 Galériában rendezett tárlat négy alkotása azonban nem egyszerűen négy nagylélegzetű vállalkozás eredménye-dokumentuma, hanem olyan műegyüttes, amelynek részei szerves egységként jelennek meg.

A sort a 2005-ös *Memento* és a 2006-os *Post mortem* indítja, amely az 1956-os forradalom előtt tisztelgő *Úton* című kiállításon szerepelt a Műcsarnokban – e művek párhuzamaként foghatóak föl a 2005-ös *Pszichopolisz* című vers utolsó sorai: „lehet hogy a homlokok tarkók / sötét tűzfalai közt / a lélek függőleges sikátorai / nem is a föld alá vezetnek”. Az *Invocatio* (2008) az erőteljes faktúrájú felületen éppen csak fölsejlő oltár motívummal a megváltás lehetőségének-lehetetlenségének kérdését veti föl, akárcsak az *Azonosság* című vers („fényvillanás vakít, / lemeszelt Mária-kép / falra vetülő árnyék / testetlen keresztje, / égre vetítve az ég”). A negyedik mű, a *Panno(n) falak* pedig az újrakezdés ígértét rejti magában: „A tisztuló szem befelé kutat / Tágul a megformálatlan ragyogás.” Ez az ígértet nemcsak a mű kvalitása miatt tűnik hitelesnek a műegyüttes által fölvetett problémakör lezárása-fölordásaként, hanem azért is, mert a kép megszületését annak a nagyszabású kiállításnak köszönheti, amelyre néhány hónappal ezelőtt a debreceni Modemben került sor Pannó panorámák címmel. A tradicionális festészeti műfaj időszerűségéről folytattak párbeszédet a művek ezen a tárlaton, s a kortárs művészet esélyeiről, saját identitás és közönsége megtalálásáról. Ha úgy tetszik, azokról a falakról, amelyek a művészet által fölépíthetők vagy lebonthatók.

(*Új Művészet*, 2011. január, XXII. évf. 1. szám)